

MNP Rapport 550031005/2007

Duurzame kwaliteit van leven

Conceptuele analyse voor empirisch onderzoek

I. Robeyns en R.J. van der Veen

Universiteit van Amsterdam
Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen
Afdeling Politicologie
OZ Achterburgwal 237
1012 DL Amsterdam

MNP-contactpersoon:

Theo Aalbers

Team Nationale Milieubeleidsevaluatie en Duurzaamheid

theo.aalbers@mnp.nl

Dit onderzoek werd verricht in opdracht van de Directeur Milieu- en Natuurplanbureau, in het kader van de strategisch onderzoekprojecten S/550033/01/KL 'Kwaliteit van leven' en S/550031/01/CW 'Concepten kwaliteit van leven, duurzaamheid en wereldbeelden'.

Appendix E: Reactie Ruut Veenhoven

E.1 Ik zie dit rapport als een nuttige verkenning van een doodlopende weg

- Nuttig omdat het ‘capability’-perspectief is beproefd

- Doodlopend omdat blijkt dat je hier niet ver mee komt
  - ✓ Het begrip ‘capability’ is niet erg duidelijk. In de gehanteerde omschrijving omvat het meer dan individuele ‘vermogens’, maar strekt zich uit tot ‘opties’. Het onderscheid met ‘resources’ wordt daarmee onhelder.
  - ✓ Er komt geen antwoord op de vraag of de kwaliteit van leven gelegen is in ‘capabilities’ of in ‘functionings’.
  - ✓ De poging tot operationalisatie verzandt in problemen rond het opstellen van een vragenlijstje en mondt uit in de suggestie om dat maar te laten oplossen door drie planbureaus gezamenlijk. Daarvan is weinig conceptuele helderheid te verwachten, hoogstens een onderhandelingsresultaat. Het genoemde NWO-programma zal het probleem ook niet oplossen, want de bemoeienis met kwaliteit van leven strekt niet verder dan de titel.
  - ✓ Het rapport zwijgt over de tekortkomingen van multi-dimensionele indexen van kwaliteit van leven, hoewel die in de geciteerde literatuur wel beschreven zijn.
  - ✓ In het rapport lees ik ook geen woord over de voor de hand liggende vraag of alle capabilities en functionings wel even goed zijn en of meer daarvan altijd beter is.

E.2 In het rapport mis ik het perspectief op Kwaliteit van Leven als psycho-biologische ‘goed gedijen’ (human flourishing)

Binnen dat perspectief kunnen de volgende gezichtspunten op kwaliteit van leven verenigd worden:

- Kwaliteit van leven als bevrediging van ‘behoeften’ die de menselijke soort eigen zijn. Een systematisch onderscheid tussen aangeboren ‘behoeften’ en aangeleerde ‘aspiraties’ had de analyse in MNP 2004 kunnen verhelderen.
- Kwaliteit van leven als ‘leefbaarheid’ van de biotoop, in het geval van mensen in het bijzonder de ‘sociotoop’. Hiermee kan meer diepte worden gegeven aan de ‘resource’-benadering en kan enigszins beredeneerd worden waarom sommige bronnen er meer toe doen dan andere.
- Kwaliteit van leven als ‘fitness’, dat wil zeggen als adequaat functioneren in de omgeving. De capability benadering kan in die context geplaatst worden en dan wordt ook duidelijk waarom niet alle capabilities even goed zijn, ze moeten namelijk wel aansluiten (fit) op de omgevingsvereisten.
- Kwaliteit van leven als subjectieve levensvoldoening. In dit perspectief kan aannemelijk worden gemaakt dat subjectieve satisfactie deel uitmaakt van het affectief feedbacksysteem dat hogere diersoorten eigen is en dat geluk dus indicatief is voor hoe goed iemand gedijt.

E.3 De mogelijkheden van meting van kwaliteit van leven met subjectieve levensvoldoening (geluk) komen onvoldoende uit de verf in dit rapport

- Het criterium geluk wordt op irrelevante gronden afgewezen.
  - a. Het feit dat sommige mensen of groepen qua aanleg misschien wat gelukkiger zijn dan andere mag misschien problemen van verdelende rechtvaardigheid geven in een utilitaristisch beleid (5.4.2), maar dat is niet aan de orde in deze discussie over meten van kwaliteit van leven van generaties. Aangeboren verschillen doen zich overigens evenzeer voor bij capabilities.
  - b. Bruikbaarheid van geluk als richtsnoer voor beleid op micro-niveau (5.4.3) is ook niet relevant. Het gaat hier om het vinden van een indicator op macro-niveau. De vraag is hoe we de kwaliteit van leven van onze generatie kunnen

vergelijken met die van komende generaties.

- *Mijn stelling dat geluk de meest omvattende indicator is van kwaliteit van leven ontbreekt in het rapport. In de literatuurlijst mis ik ook het veel geciteerde artikel ‘The Four Qualities of Life (2000) waarin die stelling beargumenteerd wordt. In dat licht wordt begrijpelijk dat kwaliteit van leven goed kan worden gemeten met geluk, zonder kwaliteit van leven gelijk te stellen aan geluk. Dit inzicht ontbreekt in paragraaf 5.4.4.*
- Het rapport gaat voorbij aan de mogelijkheden van het meten van kwaliteit van leven met ‘Gelukkige Levensjaren’ (Happy Life Years).
  - ✓ Deze indicator kwam als beste uit de bus in de veel genoemde evaluatie van Hagerty e.a., maar blijft vrijwel onvermeld in het rapport
  - ✓ Deze indicator maakt onderdeel uit van de ‘ Happy Planet Index’ die deze zomer door de New Economic Foundation gelanceerd werd, maar die in dit rapport ongenoemd blijft. Ten onrechte, want die index is een poging om kwaliteit van leven en milieubeslag tegen elkaar af te wegen en past dus naadloos in de vraagstelling.

E.4 Kwaliteit van leven in een land kan het beste worden gemeten met het gemiddeld aantal gelukkige levensjaren

- In deze benadering wordt kwaliteit van leven afgemeten aan uiteindelijke levensuitkomsten (kennelijke levenskwaliteit) en niet aan beschikking over gewenste bronnen of vermogens (veronderstelde levenskwaliteit).
- Deze uitkomstmaat weerspiegelt de aanwezigheid van noodzakelijke ‘bronnen’ (resourcebenadering) en relevante vermogens (capability benadering) en biedt daarmee de meest omvattende maat van kwaliteit van leven.
- Dit criterium is duidelijk beter dan de benadering in MNP 2004, waarbij de kwaliteit van leven van toekomstige generaties wordt afgemeten aan de aspiraties van de huidige generatie.

- Dit criterium is begrijpelijk en goed meetbaar.

- Data over Happy Life Years (HLY) zijn al beschikbaar voor 94 landen en voor 12 daarvan ook in tijdreeksen van meer dan 30 jaar. Die data zijn beschikbaar op de World Database of Happiness, hoofdstuk Happiness in Nations , 'Finding reports'. De rapporten kunnen worden gedownload van:
http://worlddatabaseofhappiness.eur.nl/hap_nat/nat_fp.htm

Ruut Veenhoven, Erasmus Universiteit Rotterdam